

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

**Archiv obce Studená
(1882) 1890–1945 (1951)**

Inventář

EL NAD č.: 151

AP č.: 298

Kateřina Nová, Jiří Kříž

Plasy 2012

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6
Inventární seznam	7

I. Vývoj původce archivního fondu

Studená (původně Studený) leží 12 km východně od Kralovic (Loc: 49°57'36.739"N, 13°38'36.603"E) na katastrálním území Studená u Chříče v nadmořské výšce 373 m. Obec byla pojmenována podle potůčku, který u ní vyvěrá. Ves příslušela k farnosti kožlanské, od roku 1858 k dříčské (od roku 1786 lokálie). Studená byla přiškolená k obecné škole v Chříči.

První písemná zmínka o vsi je k roku 1447, kdy Studenou získali Dobeš z Modřejovic a Bohuslav z Chlumu. Od roku 1454 ji držel Bohuslav sám a po jeho smrti připadla ves k hradu Krakovci. V 16. století několikrát změnila majitele, až ji v roce 1565 koupili bratři Šebestián a Oldřich Lažanští z Bukové na Chříči. Od té doby Studená patřila k chříčskému statku. Marie Gabriela, rozená hraběnka Černínová z Chudenic, vdova po Václavu Josefu hraběti Lažanském z Bukové na Manětíně, odkázala ve své poslední vůli z roku 1758 polovinu chříčského panství Ústavu šlechticů u sv. Andělů v Praze. Ústav v roce 1764 odkoupil druhou polovinu panství od zbývajících dědiců Lažanských a panství vlastnil až do zrušení patrimoniální správy.

Do roku 1848 byl nejnižší správní instancí vrchnostenský (patrimoniální) úřad. Zrušením poddanství vrchnostenská správa zanikla a dne 1. července 1850 vstoupilo v platnost tzv. Stadionovo prozatímní obecní zřízení č. 170/1849 říšského zákoníku ze 17. března 1849, na jehož základě se staly nejnižším správním článkem samosprávné místní obce. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. V případě Studené známe stav až z roku 1857, kdy byla osadou místní obce Hlince v soudním a politickém okrese Kralovice v Plzeňském kraji.

Na základě rámcového říšského obecního zákona (č. 18/1862 říšského zákoníku) a obecního zřízení a volebního řádu pro Čechy (č. 7/1864 zemského zákoníku) byl v obci volen obecní výbor s tříletým funkčním obdobím, který ze svých řad volil obecní představenstvo složené ze starosty a alespoň dvou radních. Osady, pokud měly vlastní jmění, si volily osadní výbor, jehož pravomoce se týkaly pouze správy osadního majetku. V roce 1889 byla obec Hlince rozloučena vyhláškou c. k. místodržitele (č. 15/1890 zemského zákoníku) na samostatné obce Hlince, Holovousy a Studená. Prvním starostou se stal Jan Smolík.

Na základě novely obecního zřízení a volebního řádu z roku 1919 (zákon č. 76/1919 Sb. a č. 75/1919 Sb.) bylo voleno obecní zastupitelstvo se čtyřletým (od roku 1933 šestiletým) funkčním obdobím. Zastupitelstvo ze svého středu volilo starostu a obecní radu.

Obec vyplácela obecní funkcionáře starostu a pokladníka a udržovala hajného, ponocného a posla. Postupem času se tyto funkce sloučily a vykonávala je jen jedna osoba. Zřízeny byly komise finanční, stavební, letopisecká a v období protektorátu komise pro odhad sklizně. Obecní zastupitelstvo ustanovovalo své zástupce do knihovnické rady, honebního výboru, místní osvětové komise a Místní školní rady v Chříči.

Obec vlastnila kromě zemědělských pozemků, které propachtovávala místním rolníkům, i lesy. Pro jejich správu si najímala lesního hospodáře a nechávala vypracovat lesní hospodářský plán. K obecnímu jmění patřila ještě zvonice, obecní pastouška čp. 14 a kovárna. U kovárny chtěla obec v roce 1894 přistavět obytnou místnost pro kováře. Tato přístavba nebyla nejspíše realizována, protože v témže roce obec koupila dům čp. 17, který byl pak spolu s kovárnou pronajímán kovářským mistrům. V roce 1901 byla kovárna opravena a v roce 1939 byl přistavěn přístřešek na kování koní. V roce 1913 byla zřízena dobytčí váha.

Obec průběžně budovala okresní silnice. V letech 1905–1907 byla postavena silnice mezi Studenou a Chříči a v letech 1926–1927 mezi Studenou a Holovousy. V roce 1935 pak byla provedena stavba obecní silnice směrem ke kolonii Dolany. V roce 1928 byla obec elektrifikována. V první polovině 40. let se připravovalo vybudování obecního vodovodu, ale

pro odpor některých občanů obce a hospodářské obtíže ve válečném období byl projekt zastaven.

V roce 1943 byl na pokyn nadřízených úřadů v obci založen sbor dobrovolných hasičů.

Činnost Obecního úřadu ve Studené byla ukončena 6. května 1945, kdy byl ustaven místní národní výbor. Prvním předsedou MNV se stal Vojtěch Vopat.

Starosty obce byli:	V letech:
Jan Smolík	1890–1893
Antonín Albrecht	1893–1896
Vojtěch Šticha	1896–1999
Josef Jirásek	1899–1903
Matěj Holý	1903–1906
Antonín Jirásek	1906–1909
Václav Smolík	1909–1912
Antonín Jirásek	1912–1921 (?)
(?) Albrecht	(?) –1923
Augustin Vopat	1923–1931
Václav Smolík	1931–1938
Karel Holý	1938–1943
František Holý	1943–1945

Vývoj počtu obyvatel a domů v katastrální obci:

rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950
obyvatel	286	183	137	147	133	135	119	75
domů	40	31	27	27	26	26	26	26

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Studená tvoří archiválie vzniklé činností Obecního úřadu ve Studené, který fungoval v letech 1889–1945. Z dochovaných písemností není evidentní, kde a jakým způsobem byly ukládány.

Ve dnech 30. dubna až 1. května 1955 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na Místním národním výboru ve Studené. Převzaté archiválie byly dodatečně v roce 1996 zapsány do knihy přírůstků k datu 3. května 1955 pod číslem 1016.

V době zpracovávání fondu byla na Obecním úřadu ve Studené uložena Kronika obce Studené, která nebyla zatím předána do archívu a je do ní stále zapisováno.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Původcem archivního fondu AO Studená je Obecní úřad ve Studené. Pořádání a inventarizace proběhly na základě metodického pokynu Archivní správy MV (Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000) a Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010.

V roce 1956 Jaroslav Vavřík fond obecního úřadu hrubě uspořádal a Josef Pankraz pak v roce 1961 vyhotovil soupis písemností, který v roce 1989 upřesnila Marie Vitoušová.

V průběhu současné inventarizace fondu došlo ke změně v jeho celkové metráži, časovém rozmezí i v počtu a skladbě evidenčních jednotek. Fond AO Studená o celkovém rozsahu 0,33 bm nyní obsahuje 4 úřední knihy, 1 podací protokol a 2 kartony spisů. Archiválie byly rozděleny na knihy, spisový materiál a účetní materiál.

Mezi knihy byly zařazeny jen zápisy ze schůzí obecních orgánů z let 1893–1903 a 1933–1944 (1951) (inv. č. 1 a 2). Skupina II. byla rozdělena na registraturní pomůcky a spisy. Z registraturních pomůcek se dochoval podací protokol z let 1930–1940 (inv. č. 3). Spisy byly rozděleny podle věcného hlediska (inv. č. 4–13). Z účetního materiálu se ve fondu dochovaly hlavní kniha z let 1909–1939 a pokladní deník z let 1904–1945 (1951) (inv. č. 14 a 15). Účty jsou zastoupeny účetními uzávěrkami z let 1940–1944 (1948) (inv. č. 16).

Inv. č. 9 obsahuje dopisy, které psal nebo dostal budoucí starosta obce, který je pravděpodobně poté přiložil ke spisu, jenž vyřizoval už jako starosta obce. Časový přesah u inv. č. 2 a 15 je dán zápisy z období existence místního národního výboru. Jelikož ale převažuje agenda obecního úřadu, byly archiválie ponechány ve fondu archivu obce. Časový přesah u inv. č. 16 je dán dodatečným vyhotovením účetní uzávěrky za rok 1944.

Zápisy ze schůzí obecních orgánů (inv. č. 1 a 2) byly zařazeny do I. kategorie, ostatní archiválie do II. kategorie. Písemnosti jsou, vyjma několika dvojjazyčných česko-německých tiskopisů z doby okupace, psané česky a v době zpracování fondu se až na drobná poškození prachem nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond Archiv obce Studená poskytuje dostatek informací o činnosti obecní samosprávy během celého období existence původce. Velké množství údajů se nalézá v zápisech ze schůzí obecních orgánů a v účetních knihách.

Další informace lze získat v Kronice obce Studené uložené na Obecním úřadu ve Studené. Kroniku založil v roce 1937 Stanislav Helebrant. Ten sepsal jen úvod, v němž popsal obec, ale s chronologickými zápisy vůbec nezačal. V kronice od roku 2002 pokračuje Miloslav Potůček, který se v zápisech vrátil až do 40. let 20. století a do kroniky stále zapisuje.

V. Záznam o uspořádání fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Studená (1882) 1890–1945 (1951) uspořádala Kateřina Nová a Jiří Kříž. Inventář zpracoval Jiří Kříž v září 2011 a čistopis pomůcky zhotovil v květnu 2012 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Obecní úřad Studená, *Kronika obce Studené 1937–2010*.

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Okresní úřad Kralovice 1855–1945 (1948)*, kart. 27, inv. č. 308, Studená – obecní záležitosti 1918–1936.

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Archiv obce Hlince 1884–1945*, (nezpracováno).

Verzeichniss der Orts-Gemeiden im Königreiche Böhmen. Prag 1861.

Zákoník zemský Království českého, ročník 1890. Praha 1890, částka VI., vyhláška 15.

II. Literatura

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří: *Paměť krajiny IV. Soupis drobných památek Chříčska a Kožlanska*. Mariánská Týnice 2009.

CAIS, Petr: Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1918–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, s. 249–285.

FLÖGEL, Jaroslav: *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha 1933.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. I. díl. Praha 2006.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. II. díl. Praha 2006.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha 2005.

KOČKA, Václav: *Dějiny politického okresu Kralovického*. Kralovice 1930.

MARTÍNEK, Zdeněk: Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.

NOVÁKOVÁ, Božena a kol.: *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla A – M*. Praha 1991.

PROFOUS, Antonín–SVOBODA, Jan: *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. IV. Díl S–Ž*. Praha, 1957.

SCHELLE, Karel: *Vývoj české veřejné správy*. Ostrava 2008.

ZETEK, František J.: *Popis politického okresu Kralovického*. Kralovice 1932.

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn.
I. Knihy			
1	Zápisy ze schůzí obecního výboru	1893–1903	K 1
2	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva, rady a finanční komise	1933–1944 (1951)	K 2
II. Spisový materiál			
1. Registraturní pomůcky			
3	Podací protokol	1930–1940	R 1
2. Spisy			
4	Obecní funkcionáři a zaměstnanci	1892–1931	N 1
5	Právo starousedlých, pronájem pozemků a kovárny	1890–1935	N 1
6	Pojistné smlouvy	1944	N 1
7	Pronájem honitby	1904–1944	N 1
8	Výstavba silnice, elektrifikace a vodovod	1905–1942	N 1
9	Oprava kostela sv. Petra a Pavla v Dolanech	(1882) 1894	N 1
10	Chudinství a sociální péče	1906–1932	N 1
11	Spolek rakouských národů	1905–1906	N 1
12	Daně a poplatky	1931–1944	N 1
13	Zemědělství	1905–1943	N 1
III. Účetní materiál			
1. Účetní knihy			
14	Hlavní kniha	1909–1939	K 3
15	Pokladní deník	1904–1945 (1951)	K 4
2. Účty			
16	Účetní uzávěrky	1940–1944 (1948)	N 2

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Studená
Značka archivního fondu:	AO Studená
Časový rozsah:	(1882) 1890–1945 (1951)
Počet evidenčních jednotek:	7 (4 úřední knihy, 1 podací protokol, 2 kartony)
Počet inventárních jednotek:	16
Rozsah v bm:	0,33
Stav ke dni:	
Zpracovatel archivního fondu:	Kateřina Nová, Jiří Kříž
Zpracovatel archivní pomůcky:	Jiří Kříž
Počet stran:	9
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Karel Rom 30. 5. 2012, čj. SOAP/060-163/2012